

Sing-inn Johannes de Heer, Oosterbeek 23 augustus 2026

Welkom

Greet Meijer

Zingen	Samen in de naam van Jezus	Lied 98: 1 en 3
	Alles wat adem heeft love de Here	10: 1
	k 'Heb geloofd en daarom zing ik	543: 1 en 3

Inleiding

Vanmiddag zingen we liederen van Johannes de Heer. Maar het is wel leuk en interessant om ook iets over hemzelf te vertellen, want wie was hij, hoe geloofde hij en hoe zie je dat terug in zijn liederen.

Johannes de Heer werd geboren op 23 mei 1866 in Rotterdam en overleed op 16 maart 1961 te Driebergen.

In beslag genomen door zijn werk, zijn huwelijk en het stichten van een gezin, kreeg de hervormd opgevoede Johannes De Heer gaandeweg minder aandacht voor geloofszaken. Het ziekbed en overlijden van hun bijna vijfjarig dochttertje, in januari 1896, brachten De Heer en zijn vrouw - die in mei 1893 ook al een zoontje hadden verloren - tot een herbezinning op hun geloofsleven. Johannes schrijft: 'Zo werd dit verlies voor ons eeuwige winst. We ontwaakten uit onze slaap en wierpen ons als onverzadigbaren op geestelijke spijs' (*'k Zal gedenken*, 13).

De Heer zocht en vond elders geestelijk onderdak, aanvankelijk bij de Zevende-Dagadventisten en vanaf 1903 bij de Rotterdamse stadsevangelisatiekring 'Jeruël'. Terwijl hij bij de eerstgenoemden tijdens talloze studieavonden zijn bijbelkennis vergrootte, leerde hij bij 'Jeruël' de kunst van het spreken. Ook begeleidde hij op bijeenkomsten de samenzang. Er zijn praktisch geen bewegende beelden van Johannes de Heer, maar van zo'n samenkomst begeleiding is een klein stukje film vastgelegd. Laten we daar naar kijken **filmpje**

Sinds 1898 had De Heer intussen een eigen muzikwinkeltje aan huis, waar hij door het geven van orgellessen, het uitgeven van bladmuziek met christelijke liederen en de verkoop van harmoniums een aardige boterham kon verdienen.

In navolging van vergelijkbare manifestaties in Groot-Brittannië en Duitsland organiseerde De Heer talloze opwekkingssamenkomsten in het hele land. Aanvankelijk vonden deze plaats in zaaltjes en kerkgebouwen, maar vanwege de grote belangstelling werden ze op den duur in grote tent. In juli 1906 kwam het daarom tot de oprichting van de vereniging 'De Nederlandsche Tentzending'. Op de meeste van deze samenkomsten - die in de volksmond al spoedig 'Maranatha-samenkomsten' heetten, naar het Aramese 'Maran-atha': 'De Heer komt' - sprak en zong De Heer zelf. De bezoekers werden er opgewekt tot bekering en - vooral na het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog - tot een zich voorbereiden op het einde der tijden en de spoedige wederkomst van Christus op aarde.

Vaste metgezel op zulke tentbijeenkomsten was zijn draagbaar orgeltje. Dat is geërfd door zijn achterkleinzoon Jos de Heer, die hedentendage predikant in de Protestantse Kerk is. Ds. Jos de Heer was in mijn studententijd in Utrecht predikant van de Nicolaikerk waar ik kerkte. Ik kan wel zeggen dat ds. Jos de Heer mij voor het geloof behouden heeft en me enthousiast heeft gehouden voor het predikantschap. Een zeer inspirerende predikant, die ongetwijfeld de genen van zijn overgrootvader in zich heeft. In een kort filmpje zien we ds. Jos de Heer met het traporgeltje van zijn overgrootvader Johannes de Heer. **Filmpje 1 Jos de Heer**

Bij de samenkomsten in 'Jeruël' was het De Heer opgevallen dat een geschikt liedboek ontbrak. Hij besloot daarop zelf de samenstelling van een dergelijk werk ter hand te nemen. Voor zijn in 1905 gepubliceerde *Zangbundel ten dienste van huisgezin en samenkomsten* selecteerde hij een aantal psalmen en zondagsschoolliederen, maar het hart van zijn muziekbundel werd gevormd door de 'gospel hymns'. Deze waren vanuit de Verenigde Staten, Wales en Engeland in Nederland beland. In deze 'opwekkingsliederen' werd de nadruk gelegd op de bekering van elke individuele zondaar en op een persoonlijke relatie met Christus. Als voorbeeld daarvan zingen wij nu samen: *Ik wil zingen van mijn Heiland*. Aansluitend nog 2 liederen.

Zingen	Ik wil zingen van mijn Heiland	657: 1 en 4
	Zoek eerst het koninkrijk van God	105: 1,2,3
	Tel uw zegeningen	256: 1,3,4

Betekenis

Als het over de liedbundel van Johannes de Heer gaat, dan klinkt vaak het woord ouderwets. Is de bundel ouderwets? Ja en nee.

Ja, ouderwets in vorm: de taal is soms negentiende-eeuws, melodieën doen denken aan marsmuziek of salonwalsen, en het wereldbeeld is soms zwart-wit (gered of verloren, hemel of hel).

Nee, want in de kerk tijdloos: thema's als vergeving, hoop, troost, persoonlijke relatie met God en verlangen naar de hemel raken nog steeds mensen.

Voor veel mensen klinken de liederen nog met diepe emotionele lading; anderen vinden de liederen juist té zoet of té simplistisch vergeleken met modernere kerkliederen.

Je zou dus kunnen zeggen dat de Johannes de Heer-liederen het geloofsleven van een volkse, evangeliserende opwekkingsbeweging weerspiegelen – geboren uit de honger naar een persoonlijke, ervaringsgerichte omgang met God, maar ook gevormd door de muziek- en cultuurvormen van begin 20e eeuw.

Zelf vind ik het altijd weer mooi om te zien hoe mensen genieten van die liederen. Ik ging in Zeeland in een verzorgingstehuis voor, na de gewone dienst mochten mensen voorkeursliederen opgeven. Altijd Johannes de Heer. En altijd ging dan het dak er vanaf. De liederen hebben dus zeker betekenis.

Ds. Jos de Heer vertelt iets over die betekenis. **Filmpje 2 Jos de Heer**

Zingen wij nu ook het dak eraf.

Zingen:	Ach blijf met u genade	3: 1,2,3
	Ga niet alleen door het leven	53: 1 en 5
	Ga mij niet voorbij o Heiland	121: 1 en 4
	Welk een vriend is onze Jezus	150: 1

Pauze

Thema's

In de liederen van Johannes de Heer zijn er drie belangrijke thema's te onderscheiden. Ik loop ze kort even langs en we zingen er van.

Bekering

Het eerste thema is bekering. Bekering was voor Johannes de Heer het begin van het leven als Christen. Zelf had hij dit beleefd kort na het overlijden van zijn dochtertje. Bekering is voor hem vooral een persoonlijke omkeer in het leven. Een mens ervaart de leegte die plotseling wordt gevuld door de aanwezigheid van Jezus in je leven. Gebed speelt hierbij een belangrijke rol. Hij schrijft regelmatig enthousiast over de bekeringen die plaats vinden tijdens de tentcampagnes. De oproep tot bekering komt vaak voor in zijn liederen.

Kom tot uw Heiland, toef langer niet, Kom nu tot Hem, Die redding u biedt,
Die ook voor u den hemel verliet, Hoor naar Zijn roepstem: „Kom!”

We zingen Kom tot uw Heiland - lied 210

Verlossing en verzoening

Het tweede thema is verlossing en verzoening. In zeker negentig procent van de liederen krijgt Jezus Christus veel aandacht, meestal in verband met de vergeving der zonden door het dier'bre bloed, vergoten aan het ruwhouten kruis. Dit is het kernstuk van de liedbundel: het verzoenend sterven van Jezus aan het kruis voor zondaren. Met de genade wordt overigens niet zuinigjes om gegaan, zoals in de rechterflank van de gereformeerde gezindte. Daar strompelt men de troon der genade tegemoet. Maar bij Johannes de Heer zien we de poort wijd open staan. Rijk en gul wordt de genade voorgeschoteld. De bekering betekent erkenning van eigen zondigheid en kwetsbaarheid. De verlossing brengt vrede voor een mens. We zien dit in lied 33 – daar ruist langs de wolken. *Hij balsemt de wonden en heelt alle smart. Zo lief had Hij zondaars, dat Hij voor hen stierf, genade bij God door zijn zoenbloed verwierf.* Een mens die Jezus heeft ontmoet mag zich bevrijd weten van zonde en schuld.

We zingen Daar ruist langs de wolken - lied 33

Apocalyps / 1000 jarig rijk

Verlossing, Vervulling en Verwachting,... dat waren de drie pijlers waarop de prediking van Johannes de Heer rustte, met alle nadruk op Verwachting: 'Maranatha' – Kom, Heer Jezus. Met zijn boodschap wilde hij een belangrijk aspect van het evangelie, dat ondergesneeuwd was, de Wederkomst van Christus, een plaats geven binnen de bestaande kerken.

Johannes de Heer was een overtuigd chiliast. De stroming van het chillasme (chilias = duizend), op basis van het Bijbelboek Openbaring, plaatst aan het eind van de wereldgeschiedenis een duizendjarig rijk en de wederkomst van Jezus Christus wordt door hen verwacht in een aantal fasen.

Tegelijk moet er bij gezegd worden dat er hierdoor sprake is van een zekere wereldontkenning: het doel van het leven lijkt te zijn zo snel mogelijk aan de 'verre stranden' te komen, waar de 'gouden harpen ruisen'. We zijn immers maar 'vreemdelingen', op reis naar boven. Het pelgrimsmotief speelt dan ook in veel liederen een rol. 'Waarheen pelgrims?

Waarheen gaat gij?' De volstreekte ontkenning van de aarde en van het goede van het aardse leven is wellicht een van de sterkst naar voren springende kenmerken van de bundel. Steeds ziet het oog naar boven, eigenlijk nooit om zich heen... We zingen nu - Vol verwachting blijf ik uitzien. De melodie kende ik eerlijk gezegd van een ander liedje... Misschien u ook wel.

We zingen Vol verwachting
Waarheen Pelgrims?

Vertelling

Nog even door op de eindtijdverwachting van Johannes de Heer. Hij baseerde zijn denken voornamelijk op het boek Openbaring en in het bijzonder Openbaring 20. Daar wordt gesproken over een periode van duizend jaar waarin Christus regeert. De satan wordt gebonden en de martelaren staan op en delen in de heerschappij van Christus. Pas daarna volgt het laatste oordeel, de nieuwe hemel en de nieuwe aarde.

Juist dit beeld van het duizendjarig rijk heeft veel christenen door de eeuwen heen beziggehouden. Het Griekse woord voor duizend is *chilioi*. Daar komt het woord *chiliasme* vandaan. Chiliasten lezen Openbaring 20 als een beschrijving van een toekomstige periode waarin Christus op aarde zal regeren, voorafgaand aan de definitieve voltooiing van Gods koninkrijk.

Ook Johannes de Heer was een overtuigde chiliast. Zijn verwachting van de wederkomst van Christus en van Gods toekomstige rijk heeft een belangrijke plaats gekregen in zijn verkondiging en liederen. Hij zag de geschiedenis niet als een doelloze opeenstapeling van gebeurtenissen, maar als een geschiedenis die ergens naartoe gaat: naar de overwinning van Christus.

Daar kun je verschillend over denken. De kerk heeft er altijd voor gewaarschuwd om Openbaring te lezen als een soort draaiboek van de toekomst. Het duizendjarig rijk wordt maar op één plaats in de Bijbel genoemd, en die ene passage laat zich niet zomaar losmaken uit de rest van het Nieuwe Testament.

Maar de verwachting die achter het chiliasme ligt, is herkenbaar en misschien wel diep menselijk: de wereld zoals die nu is, zal niet het laatste woord hebben. Het kwaad krijgt niet het laatste woord. Geweld, onrecht en dood krijgen niet het laatste woord. Christus heeft het laatste woord.

Dat is ook de hoop die door de liederen van Johannes de Heer klinkt. Verlangen naar het licht dat ons tegemoetkomt. We zingen: *Ik zie een poort wijd open staan. En Lichtstad met uw paarden poorten.*

Zingen	Ik zie een poort	140: 1 en 2
	Lichtstad	Ev. bund 413:

Persoonlijk geloof

Persoonlijke geloof was voor Johannes de Heer van groot belang. Hij wilde mensen niet alleen iets over Jezus vertellen, maar hen bij Jezus brengen. Geloof was geen theorie en ook geen vanzelfsprekend bezit omdat je bij een kerk hoorde. Het was een persoonlijke ontmoeting, een persoonlijk vertrouwen, een persoonlijke keuze voor Christus. Er is bij Johannes de Heer veel ruimte voor persoonlijke vreugde, innig persoonlijk gebed en innerlijke geloofsbeleving. Daarom klinken in zijn liederen zo vaak de woorden 'ik' en 'mijn'.

Het is niet alleen een waarheid over de toekomst. Het is iets wat ik mag zien en waarop ik mag hopen. En misschien verklaart dat ook waarom zijn liederen zo'n grote aantrekkingskracht hebben gekregen. Ze maken het grote verhaal van Gods toekomst klein genoeg om het mee naar huis te nemen. De wederkomst van Christus wordt een persoonlijke verwachting. Het koninkrijk van God wordt iets waarop je vandaag al je leven kunt richten. En de vraag naar de toekomst wordt uiteindelijk de vraag naar vertrouwen: op wie bouw ik mijn leven? Bij wie ben ik veilig? In vallen en opstaan. In storm en stilte. In nood en dood. De liederen die we nu gaan zingen zijn allemaal heel geliefd en graag gezongen.

Omdat niemand weet niet hoe je weg zal gaan, maar je mag vertrouwen op Hem die ons vasthoudt. Omdat je niet weet wat de toekomst brengt, maar je mag weten wie je tegemoetkomt. Omdat je je veilig mag voelen in Jezus' armen.

We Zingen:	Veilig in Jezus armen	525: 1,2,3
	Scheepke onder Jezus hoede	213: 1
	Als g'in nood gezeten	7: 1 en 2
	Al de weg leidt mij mijn	5: 1

Sluiting
Greet Meijer

Slotlied:	Heer ik hoor van rijke zegen	132: 1 en 6
	Er komen stromen van zegen	57: 1